

Rapport opgemaakt voor Leefmilieu Brussel

ONTWERP VAN HET DERDE WATERBEHEERPLAN VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST 2022-2027

Milieueffectenrapport

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

SEPTEMBER 2022

Contactpersoon:

Pierre-Yves ANCION

Directeur Studies

Tel. +32 (0)2 738 78 73

py.ancion@stratec.be

Inhoud

1. CONTEXT	3
1.1. REGELGEVENDE CONTEXT EN DOELSTELLINGEN VAN HET RAPPORT	3
1.2. PRESENTATIE VAN HET ONTWERP VAN HET WBP	3
1.3. HOOFDDOELSTELLINGEN VAN HET MAATREGELENPROGRAMMA EN KRACHTLIJNEN VAN DE UIT TE VOEREN ACTIES	4
1.4. ACTOREN BETROKKEN BIJ HET WATERBEHEER	4
1.5. AFSTEMMING MET ANDERE PLANNEN EN PROGRAMMA'S	4
2. INITIËLE TOESTAND VAN HET LEEFMILIEU EN UITDAGINGEN	4
2.1. SAMENVATTING VAN DE UITDAGINGEN	7
3. ANALYSE VAN DE MILIEUEFFECTEN VAN HET ONTWERP VAN HET WBP	38
3.1. EVALUATIEMETHODE VAN DE EFFECTEN	8
3.2. VOORNAAMSTE CONCLUSIES VAN HET EFFECTENRAPPORT	8
3.3. PASSENDE BEOORDELING VAN DE EFFECTEN VAN HET ONTWERP-WBP OP DE NATURA 2000-GEBIEDEN EN NATUURRESERVATEN	11
3.4. EFFECTEN VAN HET PROGRAMMA OP HET VLAK VAN BEHEER EN MIDDELEN EN IMPLICATIES VOOR DE VERSCHILLENDE ACTOREN	11
3.4.1. IMPLICATIES INZAKE BEHEER EN MIDDELEN	11
3.4.2. IMPLICATIES VOOR DE DIVERSE ACTOREN EN DE REGIONALE ONTWIKKELING	12
4. ALTERNATIEVEN	14
5. CONCLUSIE	15

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

1. CONTEXT

1.1. Regelgevende context en doelstellingen van het rapport

Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid, doorgaans de 'Kaderrichtlijn Water' (KRW) genoemd, verplicht de Lidstaten van de Europese Unie ertoe voor elk stroomgebied om de zes jaar een stroomgebiedbeheerplan (ook Waterbeheerplan genoemd) op te stellen en goed te keuren. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd deze richtlijn omgezet door de ordonnantie van 20 oktober 2006 tot opstelling van een kader voor het waterbeleid (Kaderordonnantie Water – KOW).

Het Waterbeheerplan wil een geïntegreerd en globaal antwoord bieden op alle uitdagingen die verband houden met het waterbeheer (rivieren, vijvers, drinkwater, grondwater ...). Het is eveneens een bijdrage van het gewest aan de intergewestelijke en internationale planning op het niveau van het district van de Schelde.

Als globaal antwoord op de uitdagingen van het waterbeleid omvat het WBP ook:

- het Overstromingsrisicobeheerplan (ORBP), dat is opgesteld in overeenstemming met Richtlijn 2007/60/EG;
- maatregelen om de risico's in verband met droogteperiodes te voorkomen en te verminderen;
- een register van de beschermde gebieden, met vermelding van de gebieden die een speciale bescherming vereisen overeenkomstig artikel 6 van de KRW.

Het derde WBP wordt momenteel goedgekeurd en zal betrekking hebben op de periode 2022-2027.

Dit milieueffectenrapport betreft het **ontwerp van het maatregelenprogramma van dit derde WBP dat op 31 maart 2022 in 1^e lezing door de Brussels regering goedgekeurd wordt.**

Het doel van het MER is om de milieueffecten van het ontwerp van het 3de WBP te identificeren, te beschrijven en te beoordelen, en meer in het bijzonder van het maatregelenprogramma. Deze informatie moet het mogelijk maken een standpunt in te nemen over de milieurelevantie van het ontwerp en het op basis daarvan eventueel aan te passen om de negatieve gevolgen te beperken of te compenseren en de positieve gevolgen te versterken.

1.2. Presentatie van het ontwerp van het WBP

Het ontwerp van het Plan, dat het derde WBP van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is, is in de eerste plaats gericht op de evaluatie van het WBP 2016-2021 (hoofdstuk 1).

Het ontwerp van het WBP bestaat vervolgens uit een eerste 'beschrijvend' deel (hoofdstukken 2 tot 5) dat de kenmerken van de oppervlakte- en grondwaterlichamen, de effecten van de menselijke activiteit op deze waterlichamen en het economische aspect van het watergebruik in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest behandelt en geeft een stand van zaken over de kennis betreffende de klimaatverandering in het BHG. In dit deel van het ontwerp worden ook de te bereiken milieudoelstellingen vastgesteld en wordt het monitoringnetwerk voor de waterlichamen beschreven.

Daarna volgt een tweede 'operationeel' deel – het Maatregelenprogramma (hoofdstuk 6) – dat een antwoord moet bieden op de bevindingen van het eerste deel.

1.3. Hoofddoelstellingen van het Maatregelenprogramma en krachtlijnen van de uit te voeren acties

Het doel van het Maatregelenprogramma van het WBP is de toestand van de oppervlakte- en grondwaterlichamen te herstellen en de milieudoelstellingen te bereiken die in de Europese en Brusselse wetgeving zijn vastgelegd, dat wil zeggen een 'goede toestand' van de waterlichamen bereiken. Het hoofddoel is de antropogene druk op deze gebieden te verminderen. In de Europese wetgeving wordt rekening gehouden met de moeilijkheden die zich voordoen bij het elimineren van de gevolgen van menselijke activiteiten in een stedelijke context. Aangezien de drie gewestelijke oppervlaktewaterlichamen hetzij artificieel zijn, hetzij sterk zijn gewijzigd, moet de term 'ecologische toestand' worden vervangen door 'ecologisch potentieel', waarbij het oordeel minder streng is vergeleken met een natuurlijk waterlichaam.

Het WBP richt zich ook – via het Maatregelenprogramma – op de bekommernissen op het vlak van de watertarifiering, het rationele en duurzame waterverbruik en de verbetering van de levenskwaliteit door de aanwezigheid van water. Bovendien behandelt het WBP, door de integratie van het ORBP, ook de bestrijding van overstromingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het maatregelenprogramma van het WBP is opgebouwd rond 8 fundamentele pijlers, die verder zijn onderverdeeld in een reeks strategische doelstellingen, operationele doelstellingen en tenslotte maatregelen:

- Pijler 1. De kwaliteit van het oppervlaktewater verbeteren
- Pijler 2. Het kwalitatieve en kwantitatieve beheer van het grondwater garanderen
- Pijler 3. Beschermde gebieden in stand houden en beheren
- Pijler 4. Verzekering van de kostenterugwinning van waterdiensten en de toegang tot water voor iedereen aan een betaalbare prijs
- Pijler 5. Verbetering van de veerkracht van het grondgebied ten opzichte van de risico's in verband met de klimaatverandering
- Pijler 6. Verbetering van de aanwezigheid van water in de leefomgeving
- Pijler 7. Bescherming en valorisatie van de strategische waterrijdommen
- Pijler 8. Bijdragen aan de uitvoering van een internationaal gecoördineerd waterbeleid op het niveau van het stroomgebiedsdistrict van de Schelde

1.4. Actoren betrokken bij het waterbeheer

Het waterbeheer heeft betrekking op domeinen die nauw met elkaar verbonden zijn, maar waarvan de bevoegdheden verdeeld zijn over verschillende verantwoordelijken, waarvan de belangrijkste in punt 2.4 van het MER worden voorgesteld.

1.5. Afstemming met andere plannen en programma's

De afstemming van het ontwerp-WBP op de bestaande plannen en programma's die verband houden met waterbeheer wordt gepresenteerd in punt 2.5 van het MER.

2. INITIËLE TOESTAND VAN HET LEEFMILIEU EN UITDAGINGEN

Met de hieronder samengevatte diagnose van de verschillende milieuthema's wordt beoogd de belangrijkste milieu-uitdagingen in verband met water vast te stellen, als leidraad voor de analyse van de effecten van het ontwerp op de milieuaspecten die een belangrijke uitdaging vormen. Voor een volledige versie van de uitgangssituatie wordt de lezer verwezen naar de niet-technische samenvatting van het WBP of naar hoofdstuk 3 van het MER.

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

Oppervlaktewater

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maakt deel uit van het Internationaal stroomgebiedsdistrict (ISGD) van de Schelde en bevat 3 oppervlaktewaterlichamen:

- De Zenne (grote rivier),
- Het Kanaal (kunstmatig waterlichaam dat verbonden is aan de categorie 'rivier'),
- De Woluwe (kleine beek).

Alle andere waterlopen (kleinere rivieren of beken) die het hydrografische netwerk van het BHG vormen, zijn (historische of huidige) zijrivieren van de Zenne.

In 2016 wordt voor geen van de drie oppervlaktewaterlichamen het goede ecologisch potentieel bereikt. Ook de chemische toestand is slecht voor de 3 oppervlaktewaterlichamen. Zo werd voor geen van de waterlichamen in 2016 een globaal goede toestand bereikt. Deze oppervlaktewaterlichamen lopen het risico dat ze de goede toestand niet zullen bereiken in 2027.

Grondwateren

Het Brusselse grondgebied¹ telt de volgende vijf grondwaterlichamen:

- Sokkel en Krijt (BEBR_Socle_Sokkel_1);
- Sokkel (BEBR_Socle_Sokkel_2);
- Landeniaanzanden (BEBR_Landénien_Landeniaan_3);
- Noordwestelijk Brusseliaanzand en zand van Tielt (BEBR_Ypresien_ieperiaan_4);
- Brusseliaanzand (BEBR_Bruxellien_Brusseliaan_5).

De milieudoelstellingen van de KRW met betrekking tot de grondwaterlichamen omvatten zowel criteria voor de kwantitatieve als voor de chemische toestand.

De 5 grondwaterlichamen van Brussel werden als in goede kwantitatieve toestand beschouwd en zouden dat tegen 2027 moeten blijven.

De waterlichamen van het Sokkelsysteem en het Krijtsysteem, de Sokkel, de Landeniaanzanden en het noordwestelijke systeem van de Brusseliaan- en Tieltzanden werden beoordeeld een goede chemische toestand te hebben (2018). Langs de andere kant werd het waterlichaam van de Brusseliaanzanden gekarakteriseerd als een waterlichaam met een ontoereikende chemische toestand wegens nitraten. Het risico bestaat dat de goede toestand in 2027 niet worden bereikt voor deze parameter. Het waterlichaam van de Sokkel is ook aangemerkt als waterlichaam dat het risico loopt in het kader van dit Plan geen goede toestand voor ammonium te bereiken in 2027 als gevolg van de aanzienlijke toename van de niveaus die voor deze parameter zijn waargenomen. Omwille van de chemische toestand ervan is het waterlichaam van de Brusseliaanzanden in een slechte globale toestand in 2018.

Beschermde gebieden

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden vier types van gebieden erkend als bijzonder gevoelig ten opzichte van de waterlichamen. Deze beschermde gebieden worden hieronder opgesomd:

- Beschermde gebieden voor de onttrekking van water bestemd voor menselijke consumptie
- Gevoelige gebieden vanuit het oogpunt van de nutriënten
 - Gevoelig gebied
 - Kwetsbare gebieden voor nitraten uit agrarische bronnen
- Kwetsbare gebieden met een verhoogd risico en bufferzones met betrekking tot pesticiden
- Gebieden aangeduid als beschermingsgebieden voor habitats en soorten

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn er drie Natura 2000-gebieden:

¹ Een grondwaterlichaam bestaat op zijn beurt uit een afzonderlijke grondwatermassa in een of meerdere watervoerende lagen

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

- SBZ 1: Het Zoniënwoud (met bosranden en aangrenzende beboste domeinen) en de vallei van de Woluwe;
- SBZ 2: De beboste open zones in het zuiden;
- SBZ 3: De beboste en vochtige zones van de Molenbeekvallei in het noordwesten.

Binnen het Natura 2000-netwerk zijn terrestrische en aquatische ecosystemen aangewezen als afhankelijk van het grondwaterlichaam Brusseliaanzand, omdat er een hydraulische interactie is tussen de ecosystemen en het grondwaterlichaam. Zij zijn dus ecologisch of chemisch gevoelig voor elke kwantitatieve of kwalitatieve verandering in het aanwezige water.

Problematiek van de overstromingen in het BHG

De meest voorkomende overstromingen in het BHG zijn overstromingen als gevolg van overstorten van de riolering bij hevige regenval (infrastructuur oorzaak), gevolgd door overstromingen als gevolg van afvloeiingswater (pluviale oorzaak) en in mindere mate overstromingen als gevolg van het buiten hun oevers treden van waterlopen (fluviale oorzaak).

In totaal ligt 21% van het grondgebied van het gewest in een risicogebied in 2019 (laag: 16%, gemiddeld: 4% en hoog: 1%).

Ondanks hun geleidelijke invoering slagen de waterretentiestructuren (stormbekkens) er niet in alle overstromingen in te dammen. Het is dus de bedoeling de hoeveelheid regenwater die in de riolering wordt geloosd te beperken. Geïntegreerd regenwaterbeheer ('GRWB') biedt een oplossing door de lozing ervan in het rioolstelsel te beperken.

Het probleem van de droogte

De voorbije jaren heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest herhaaldelijk te maken gehad met hittegolven in de zomer en een afname van de neerslag in de lente en zomer. Deze periodes van droogte dragen bij tot een toename van de onttrekkingen van water, terwijl een daling van de grondwateraanvulling wordt verwacht (met ongeveer 10% tussen 2005 en 2100).

De kwaliteit van de waterlopen wordt ook rechtstreeks beïnvloed door deze gebeurtenissen, die nog zullen worden versterkt door de klimaatverandering. De daling van de laagste waterstanden en de hoge temperaturen verminderen het vermogen van de waterlopen om verontreiniging te verdunnen en het zuurstofgehalte te verminderen. Deze elementen kunnen een sterke invloed hebben op de aquatische fauna en flora.

Kosten van de diensten die verband houden met het watergebruik

De KRW omvat een belangrijke economisch luik in de aanpak van het beheer van de waterhulpbronnen. In die aanpak wordt verduidelijkt hoe de verschillende economische sectoren bijdragen aan de kostenterugwinning van waterdiensten. Deze kostenterugwinning dekt de milieukosten, d.w.z. de schade die door menselijke activiteiten aan het milieu wordt toegebracht, maar ook de kosten voor de hulpbron, die betrekking hebben op de vele toepassingen die met elkaar wedijveren voor het gebruik van een zeldzame hulpbron (sommige toepassingen sluiten andere dus uit). Evenwel, rekening houdend met de reële financieringsbehoefte bedragen de terugwinningspercentages minder dan 100%, in het bijzonder als gevolg van een gebrek aan saneringsdienst. Dit betekent dat de investeringsbehoeften niet overeenstemmen met de theoretische investeringen die door de tarifiering worden ondersteund.

Gezien de lage terugwinningspercentages, met name in de sector van de sanering, rekening houdend met de reële jaarlijkse investeringsbehoeften, zouden de watertarieven moeten stijgen om de kosten te dekken en de duurzaamheid van de dienst mogelijk te maken.

Mogelijkheden om hernieuwbare energie te produceren op basis van water

Brussel is uiterst afhankelijk van naburige gebieden voor zijn energiebevoorrading. In 2020 werd bijna 85% van de energie geïmporteerd. De volgende pistes van de productie van hernieuwbare energie op basis van water worden onderzocht in het BHG:

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

- Bij **geothermie** wordt warmte uit de bodem gehaald om die in de winter te gebruiken voor verwarming en in de zomer voor airconditioning;
- Bij **riothermie** wordt energie geproduceerd uit de warmte van verzameld afvalwater (van douches, wasmachines en vaatwassers) via de installatie van warmtewisselaars in rioolbuizen;
- De RWZI's Noord en Zuid gebruiken hydraulische energie van waterlopen en zuiveringsslib om energie te produceren. Deze processen produceren respectievelijk 20% en 10% van de elektriciteit die zij verbruiken. Hydraulische energie heeft echter een beperkt potentieel in het BHG.

Landschap, stedenbouw en bevolking

Het plaatselijke hydrografische netwerk is tegenwoordig moeilijk te zien in het landschap omdat het vaak is ingesloten in een koker en soms vermengd is met het rioleringsnet. Delen van de Zenne en de Woluwe zijn opengesteld in het kader van het programma van het Blauwe netwerk, dat door het Gewest is ontwikkeld om water weer zijn plaats te geven in de stad.

Het BHG is met een bevolkingsdichtheid van 7.511 inwoners/km² het dichtstbevolkte en verstedelijkte gewest van het gehele ISGD van de Schelde (36.416 km²) en verwacht wordt dat de bevolking de komende decennia zal blijven groeien. Deze groei kan meer verharding (ondoorlaatbaarheid) van de bodem impliceren. Dit beperkt de aanvulling van het grondwater, accentueert het fenomeen van stedelijke warmte-eilanden en vergroot de hoeveelheden water die naar het gecombineerde riool worden geleid, waardoor er vaker overstorten in dienst moeten worden gesteld, de doeltreffendheid van de zuiveringsstations wordt beperkt en overstromingen in de hand worden gewerkt.

Ontwikkeling van het rioleringsnet en sanering

Het Brusselse rioleringsnet is een gemengd rioleringsstelsel dat zowel regenwater als afvalwater opvangt. Dit netwerk, dat grotendeels uit de 19^e eeuw dateert, is verouderd: 196 km riolering, of 14% van het geanalyseerde netwerk, is in slechte staat (dringend te renoveren)².

Twee RWZI's, in het noorden en het zuiden van het gewest, zorgen voor de zuivering van afvalwater. Samen hebben de RWZI's een nominale zuiveringscapaciteit van 1.460.000 inwonerequivalenten³. Zij behandelen organische verontreiniging, zwevende stoffen en verontreiniging door nutriënten. Het zuidelijke station behandelt ook microplastics, bacteriën en sommige virussen. In totaal wordt bijna 98% van het Brusselse afvalwater opgevangen en behandeld, afgezien van overstorten. Bij regenweer zijn de riooloverstorten en de zuiveringsstraat daarentegen goed voor in totaal 76% van de verontreinigende emissies naar het oppervlaktewater.

2.1. Samenvatting van de uitdagingen

De analyse van de initiële staat van het leefmilieu wees op een aantal uitdagingen en hun impact op de voornaamste thema's die aan bod kwamen in dit beheerplan

Tabel 1: Samenvatting van de uitdagingen en thema's waarop ze een impact hebben

Geïdentificeerde uitdagingen	Betrokken thema's							
	Oppervlaktewater	Grondwater	Beschermd gebied	Overstromingen	Droogte	Kosten van de diensten die verband houden met water	Hernieuwbare energie	Landschap en stedenbouw
De chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater verbeteren om een 'goed potentieel' te bereiken van de Zenne, de Woluwe en het Kanaal	X		X	X		X		X

² Bron: Voorontwerp van het WBP3

³ Het inwonerequivalent is een theoretisch begrip, vastgesteld op basis van een groot aantal metingen, dat de verontreinigende belasting van het effluent, ongeacht de oorsprong van de verontreiniging, uitdrukt per inwoner en per dag (Bron: BMWB).

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

Geïdentificeerde uitdagingen	Betrokken thema's							
	Oppervlaktewater	Grondwater	Beschermde gebieden	Overstromingen	Droogte	Kosten van de diensten die verband houden met water	Hernieuwbare energie	Landschap en stedenbouw
De continuïteit herstellen van het hydrografisch netwerk op gewestelijk niveau	X		X	X				X
De kwalitatieve druk op het grondwater bestrijden	X	X	X			X		X
De duurzaamheid van de grondwatervoorraden garanderen	X	X	X		X	X		
Eutrofiëring tegengaan	X		X					
Invasieve uitheemse soorten bestrijden	X		X					
De beschermde gebieden in stand houden	X	X	X			X		
De veerkracht van het grondgebied ten aanzien van overstromingen verbeteren				X		X		X
De veerkracht van het grondgebied ten aanzien van droogteperiodes verbeteren	X	X	X		X			X
Het beheer van regenwater en afvloeiingswater verbeteren	X	X		X	X	X		
Lekken en lozingen van afvalwater van het rioleringsnet beperken	X		X	X		X		X
Zorgen voor de zuivering van al het afvalwater voordat het bij regenweer in de natuur wordt geloosd	X	X	X			X		X
Tegengaan van hitte-eilanden in de stad	X							X
Een passende terugwinning invoeren wat de kosten betreft van de 'diensten met betrekking tot watersanering' om de duurzaamheid ervan te garanderen	X	X				X		X
Onderzoeken of het wenselijk is milieukosten in de prijs van water te integreren	X	X	X			X		
Mogelijkheden ontwikkelen om hernieuwbare energie te produceren op basis van water	X	X				X	X	X

3. ANALYSE VAN DE MILIEUEFFECTEN VAN HET ONTWERP VAN HET WBP 3

3.1. Evaluatiemethode van de effecten

Om de milieueffecten van ontwerp-WBP 3 te beoordelen werd elk van de 116 maatregelen aan een gedetailleerde analyse onderworpen, waarbij de resultaten in de vorm van fiches in het MER worden gepresenteerd. Deze fiches geven een gedetailleerd overzicht van de effecten van de maatregelen. Deze effecten kunnen zowel positief zijn, en worden dan gezien als opportuniteiten, als negatief, en worden dan gezien als risico's. Na deze analyse worden in de fiches de vereiste aanvullende of corrigerende maatregelen opgenomen. Aanvullende maatregelen zijn maatregelen die de doeltreffendheid van de maatregel bij het bereiken van de doelstelling versterken of het mogelijk maken de vastgestelde opportuniteiten te bevorderen. Corrigerende maatregelen daarentegen zijn maatregelen die de betrokken risico's vermijden of verminderen. Ten slotte worden in de fiches de opvolgingsindicatoren gepresenteerd. Die kunnen van tweeërlei aard zijn: ofwel zijn ze bedoeld om na te gaan of de doelstellingen met succes worden bereikt, ofwel zijn ze bedoeld om te controleren of de vastgestelde risico's niet effectief optreden.

Voor de bondigheid zijn de details van de inhoud van de fiches niet opgenomen in deze NTS. De geïnteresseerde lezer kan het complete MER raadplegen.

3.2. Voornaamste conclusies van het effectenrapport

Hieronder volgt een tabel met een overzicht van het antwoord van de maatregelen op de vastgestelde uitdagingen en de belangrijkste effecten die voor elke pijler zijn vastgesteld.

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

Tabel 2: Impact van het maatregelenprogramma op de milieu-uitdagingen

	De chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater	De continuïteit herstellen van het hydrografisch netwerk op gewestelijk niveau	De kwalitatieve druk op het grondwater bestrijden	De duurzaamheid van de grondwater-voorraden garanderen	Eutrofiëring tegengaan	Invasieve uitheemse soorten bestrijden	De beschermde gebieden in stand houden	De veerkracht van het grondgebied ten aanzien van overstromingen verbeteren	De veerkracht van het grondgebied ten aanzien van droogteperiodes	Het beheer van regenwater en afvloeiingswater	Lekken en lozingen van afvalwater van het rioeringsnet beperken	Zorgen voor de zuivering van al het afvalwater voordat het bij regenweer in de natuur wordt geloosd	Tegengaan van hitte-eilanden in de stad	Een passende terugwinning invoeren betreffende de kosten van de 'diensten met betrekking tot watersanering'	Onderzoeken of het wenselijk is milieukosten in de prijs van water te integreren	Mogelijkheden ontwikkelen om hernieuwbare energie te produceren op basis van water	
Pijler 1: De kwaliteit van het oppervlaktewater verbeteren																	Pijler 1 draagt bij tot het herstel van de kwaliteit van de oppervlaktewaterlichamen en de preventie van een toekomstige achteruitgang door de bronnen van verontreinigende stoffen aan te pakken en meer kennis te vergaren. Er worden ook voordelen verwacht voor de ecosystemen van rivieren, de landschapsfuncties van waterlopen en het opvang- en saneringsnetwerk. Deze pijler brengt aanzienlijke kosten en talrijke werken met zich mee.
Pijler 2: Het kwalitatieve en kwantitatieve beheer van het grondwater garanderen																	Pijler 2 draagt bij tot het herstel van de chemische kwaliteit van de grondwaterlichamen door gerichte acties met betrekking tot problematische verontreinigende stoffen en algemene preventiemaatregelen. De acties dragen bij tot het behoud van een goede kwantitatieve toestand op duurzame wijze en tot de duurzaamheid van de watervoorraad. Er worden ook voordelen verwacht voor de ecosystemen die van deze waterlichamen afhankelijk zijn, voor de bodem en voor de luchtkwaliteit. De pijler bevordert het overleg en de zoektocht naar geïntegreerde oplossingen. Met de maatregelen zijn aanzienlijke werken en kosten gemoeid, alsmede wijzigingen in de regelgeving.
Pijler 3: Beschermde gebieden in stand houden en beheren																	Pijler 3 is bedoeld om de beschermde gebieden en de bijbehorende ecosystemen in stand te houden, maar staat ook kansen toe voor andere watergerelateerde milieudomeinen zoals de bodem of de lucht. Hij draagt ook bij tot de aanpassing aan de klimaatverandering en de verbetering van de leefomgeving. Er worden economische beperkingen en uitvoeringsbeperkingen verwacht, alsmede bepaalde risico's voor de biodiversiteit tijdens de werken, die overigens noodzakelijk zijn.
Pijler 4: Het beginsel van de kostenterugwinning van waterdiensten toepassen met behoud van een maatschappelijk betaalbare waterprijs																	Pijler 4 maakt een billijkere bijdrage van gebruikers aan de effecten die zij genereren en meer steun voor kansarme huishoudens mogelijk. Hij bevordert de vermindering van de negatieve effecten op het milieu en op de watervoorraden, een vermindering van de sociaal-economische ongelijkheid en een grotere bewustwording bij gebruikers van de problematiek van de watervoorraden in ruime zin. De vastgestelde risico's betreffen de complexiteit van de studies en de berekening van de beoogde financiële instrumenten. Bovendien kunnen wijzigingen in de watertarifiering economische risico's meebrengen. Verscheidene maatregelen in het kader van deze pijler 4 hebben echter tot doel te zorgen voor betaalbare toegang tot water voor alle burgers en aldus de waterarmoede onder de Brusselse bevolking te verminderen.
Pijler 5: De veerkracht van het grondgebied versterken ten opzichte van de risico's die verbonden zijn aan de klimaatverandering																	Pijler 5 draagt bij tot de veerkracht van de watervoorraden en tot de beperking van de gevolgen van de risico's in verband met de klimaatverandering. Andere mogelijkheden zoals de verbetering van de leefomgeving, de ontwikkeling van de biodiversiteit en de ecosysteemdiensten, de aanvulling van de grondwaterlagen, de verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater en de bestrijding van de hitte-eilandverschijnselen worden verwacht. De voornaamste risico's zijn van economische of administratieve aard; tijdens de werken zouden zich op korte termijn milieurisico's kunnen voordoen.
Pijler 6: Verbetering van de aanwezigheid van water in de leefomgeving																	Pijler 6 staat een kwalitatieve herintegratie van water in de leefomgeving toe. Er zijn ook mogelijkheden om het bewustzijn te vergroten of de biodiversiteit te beschermen. De pijler gaat echter uit van een zekere invloed van de menselijke aanwezigheid op de fauna en flora. Er worden ook verstoringen in verband met de werkzaamheden verwacht.
Pijler 7: Bescherming en valorisatie van de strategische waterrijkdommen																	Pijler 7 draagt bij tot de valorisatie van waterrijkdommen door het gebruik van alternatieve bronnen te bevorderen. Hij bevordert ook de productie van hernieuwbare energie in het BHG. Andere verwachte voordelen zijn positieve financiële gevolgen voor huishoudens en industrieën, vermindering van de plasticverontreiniging en een betere kennis van de hydrogeologie van het Gewest. Ook in de context van de werken worden risico's verwacht.

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

Pijler 8: Bijdragen aan de uitvoering van een gecoördineerd waterbeleid en aan de uitwisseling van kennis.

Pijler 8 draagt bij tot de coördinatie tussen de betrokken partijen van het internationaal stroomgebiedsdistrict van de Schelde, de gewesten en de verschillende actoren binnen het BHG. Hij bevordert de uitwisseling van informatie en sensibilisering. Een van de remmen is de complexiteit van het netwerk van interveniënten en het gebrek aan tijd en beschikbaarheid van de actoren, of de kosten van de uitvoering.

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

Uit bovenstaande tabel blijkt dat over het geheel genomen de meeste effecten op milieugebied positief zijn.

Er is een risico voor de uitdaging betreffende de verbetering van de chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater. Dit risico houdt verband met strategische doelstelling 7.2 betreffende de *valorisatie van de tot dusver niet-geëxploiteerde watervoorraden*, aangezien in deze doelstelling de mogelijkheid wordt overwogen om water van de verlaging van het grondwaterpeil rechtstreeks in het hydrografisch netwerk te lozen en dus een risico van verontreiniging van oppervlaktewater inhoudt. Dit risico kan echter worden vermeden door de waterkwaliteit te controleren voordat het water wordt omgeleid naar het hydrografisch netwerk.

Concluderend blijkt uit de analyse dat het maatregelenprogramma van het ontwerp-WBP coherent is met de milieu-uitdagingen die in de beschrijving van de oorspronkelijke milieutoestand zijn aangegeven.

3.3. Passende beoordeling van de effecten van het ontwerp-WBP op de Natura 2000-gebieden en natuureservaten

In het algemeen wordt verwacht dat het ontwerp van het WBP een positief effect zal hebben op de beschermde gebieden door een aanzienlijke verbetering van de oeverhabitats voor de ontwikkeling van geassocieerde aquatische en terrestrische soorten. Door de verschillende vormen van antropogene druk op de chemische, ecologische en kwantitatieve kwaliteit van de oppervlakte- en grondwaterlichamen te beperken, zou het WBP moeten bijdragen tot het behoud of het herstel van de natuurlijke kenmerken van de beschermde gebieden en tot de verwezenlijking van hun instandhoudingsdoelstellingen.

Hoewel voor sommige maatregelen risico's zijn vastgesteld met betrekking tot de werken die zullen worden uitgevoerd, zullen deze naar verwachting geen langetermijngevolgen voor de betrokken habitats hebben. De voordelen van deze maatregelen zullen ook veel groter zijn dan de effecten die zich bij de uitvoering ervan kunnen voordoen.

Drie maatregelen die de recreatieve dimensie van de oppervlaktewateren van SBZ I (Zoniënwood) bevorderen, kunnen de hinder in verband met de aanwezigheid van de mens bevorderen. Deze maatregelen hebben over het algemeen tot doel een verband te leggen met het natuurlijke erfgoed gelinkt aan het water of een aantal activiteiten te kaderen en zouden dus gepaard moeten gaan met de nodige begeleidende maatregelen om de gevolgen ervan te beperken.

Eén maatregel zou de verspreiding van invasieve uitheemse soorten kunnen aanmoedigen. Niettemin moet worden benadrukt dat het probleem van invasieve uitheemse soorten grotendeels in het ontwerp-WBP is geïntegreerd, met name via een specifieke maatregel (M 1.4), en dat het risico derhalve niet significant is.

3.4. Effecten van het programma op het vlak van beheer en middelen en implicaties voor de verschillende actoren

3.4.1. IMPLICATIES INZAKE BEHEER EN MIDDELEN

Voor de uitvoering van het Maatregelenprogramma van het WBP zijn veel middelen en een gecoördineerd beheer door verschillende actoren nodig. De volgende soorten instrumenten zijn voorzien in het kader van de WBP's:

- governance;
- regelgevende instrumenten;
- onderzoek;
- intra- en supraregionale betrekkingen;
- planning.

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

Bij de pijlers 1 (oppervlaktewater), 2 (grondwater), 5 (klimaatverandering) en 7 (strategische waterrijkdommen) wordt een beroep gedaan op het breedste scala aan instrumenten.

Over het geheel genomen worden met veel maatregelen onderzoeksprojecten opgezet die een aanzienlijk tijdsbestek vergen voor de uitvoering ervan, zoals metingen in het veld, financiële studies enz.

De verspreiding van informatie, de verstrekking van opleidingen of de verspreiding van hulpmiddelen door overheidsdiensten zijn eveneens instrumenten die bij de maatregelen sterk worden ingezet. Het blijkt dat de coördinatie tussen de verschillende soorten uitgevoerde maatregelen en de prioritering ervan zorgvuldig zullen moeten worden georganiseerd.

3.4.2. IMPLICATIES VOOR DE DIVERSE ACTOREN EN DE REGIONALE ONTWIKKELING

3.4.2.a. IMPACT OP DE BURGERS

- Een gedragswijziging wordt verwacht met betrekking tot het gebruik van bepaalde verontreinigende stoffen, afvalbeheer, invasieve uitheemse soorten en het rationeel gebruik van water.
- De burgers zullen bewust worden gemaakt van verschillende watergerelateerde thema's en worden gevraagd een bijdrage te leveren aan burgerparticipaties.
- De herziening van de watertarifiering en de aanpassing of actualisering van procedures/voorschriften zullen ook belangrijke gevolgen hebben voor de burgers.
- De herziening van de producten voor de kartering van overstromingsgebieden zal gevolgen hebben voor de bebouwbaarheid van de terreinen, de grondwaarde, de aanpassing van gebouwen enz.
- De burgers zullen ook baat hebben bij een verbetering van hun leefomgeving die, naargelang van het geval, zal bijdragen tot een betere weerbaarheid van de inwoners tegen de klimaatverandering.

3.4.2.b. IMPACT OP DE BEDRIJVEN

- Een verandering in het gedrag van bedrijven ten opzichte van water wordt verwacht.
- Er zullen diverse acties worden uitgevoerd om informatie te verspreiden en steun te verlenen aan bedrijven.
- De herziening van de prijs van watersanering op basis van de werkelijk uitgestoten vervuilende ladingen (toepassing van het principe dat de vervuiler betaalt) zal gevolgen hebben voor de bedrijven, evenals de aanpassing of bijstelling van procedures/voorschriften.
- Het bedrijfsleven zal kunnen profiteren van financiële steunmaatregelen voor de installatie van GRWB-voorzieningen of voor de invoering van voorbeeldigere praktijken.
- De herziening van de producten voor de kartering van overstromingsgebieden zal gevolgen hebben voor de beschermingsmaatregelen die door de bedrijven moeten worden genomen.
- Van het WBP wordt verwacht dat het bedrijfsleven beter bestand zal zijn tegen de klimaatverandering door de preventie en het beheer van overstromings- en droogterisico's.

3.4.2.c. IMPACT OP DE OVERHEIDSINSTELLINGEN EN WATEROPERATOREN

- De bij het WBP betrokken overheidsinstellingen zijn de wateroperatoren (VIVAQUA, Hydria (voorheen BMWB) en Leefmilieu Brussel), andere instellingen op gewestelijk niveau (Brussel Mobiliteit, perspective.brussels, Brugel enz.), de 19 Brusselse gemeenten en de Haven van Brussel.
- Deze verschillende actoren zullen in ruime mate bij het WBP worden betrokken, aangezien zij zelf de drijvende kracht zullen zijn achter talrijke maatregelen (ondersteuning, bewustmaking, onderzoek, coördinatie enz.).

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

- De gemeenten zijn specifiek betrokken bij acties zoals het onderzoeken van de oorsprong van afvalwaterlozingen, het controleren van de uitvoering van bepaalde maatregelen, het informeren van particulieren en bedrijven over hun verplichtingen, het integreren van specifieke GRWB-voorschriften in gemeentelijke documenten zoals het BBP, en het implementeren van GRWB op openbare bouwplaatsen.

3.4.2.d. IMPACT OP DE GEWESTELIJKE ONTWIKKELING

- Wat de economische ontwikkeling en het imago van het BHG betreft, moet de uitvoering van het WBP het mogelijk maken banen te scheppen in de watersector, maar ook het kanaal en de bevaarbaarheid ervan te verbeteren. Waterbeheerprojecten zouden ook kansen moeten bieden voor duurzame ontwikkeling en de productie van hernieuwbare energie.
- Er wordt een herwaardering van het water in de ruimste zin van het woord verwacht, met een erkenning van het historische belang ervan voor de ontwikkeling van de stad, alsook van de integratie ervan in het stedelijk grondgebied als element van klimaatbestendigheid en verbetering van de leefomgeving.
- Ook wordt een vermindering van de waterschaarste onder de bevolking verwacht.

3.4.2.e. IMPACT OP DE GEWESTELIJKE BEGROTING

- Op het niveau van de gewestelijke begroting zal het Maatregelenprogramma van het WBP ook een aanzienlijke impact hebben. De verschillende maatregelen waarvoor aanzienlijke financiële middelen nodig zijn, omvatten de bouw, het onderhoud en de renovatie van talrijke soorten infrastructuur om het waterbeheer in het grondgebied te verbeteren. Er zij op gewezen dat een aantal onderhouds- en beheerskosten reeds zijn gemaakt.
- De tussenkomst van het Gewest in de prijs van de waterdiensten (toepassing van het beginsel van de terugwinning van de kosten van de diensten die verband houden met water) en de premies, subsidies en vrijstellingen die eventueel aan particulieren en bedrijven worden toegekend, zullen eveneens een impact hebben op de gewestelijke begroting.
- Op middellange termijn zouden de maatregelen echter besparingen voor het Gewest kunnen opleveren.
- In het WBP is voor 69 van de 115 maatregelen een begroting geraamd. De totale geraamde begroting voor deze 69 maatregelen bedraagt bijna **1.033.500.000** euro voor de verschillende actoren. De kosten van de resterende maatregelen worden reeds grotendeels door de overheid gedragen en vormen derhalve geen extra uitvoeringskosten.
- De maatregelen van de pijlers 2 en 3 vergen meer dan 60% van de totale geraamde begroting voor alle maatregelen, wat de uitvoering ervan kan bemoeilijken.

3.4.2.f. IMPACT OP DE MENSELIJKE MIDDELEN

- Voor sommige maatregelen zal voor de uitvoering van de acties extra personeel nodig zijn.
- Voor maatregelen in het kader van pijler 8 (gecoördineerd waterbeleid), pijler 6 (aanwezigheid van water in de leefomgeving) en pijler 5 (veerkracht tegenover de klimaatverandering) is weinig extra personeel nodig.
- De maatregelen van de pijlers die gericht zijn op de verwezenlijking van de milieudoelstellingen, zoals pijler 1 (kwaliteit van het oppervlaktewater), pijler 2 (grondwaterbeheer) en pijler 3 (instandhouding en beheer van de beschermde gebieden), vergen een aanzienlijk aantal extra VTE's voor de uitvoering ervan.
- De geringe beschikbaarheid van personeel impliceert moeilijkheden bij de uitvoering en eventueel de bijbehorende begroting.

4. ALTERNATIEVEN

In de studie werden ook drie alternatieven voor het voorgestelde WBP 3 geanalyseerd.

Alternatief 0, het 'Business As Usual'-scenario, overweegt het **behoud van WBP 2**. De analyse ervan belichtte alle kwesties die in een dergelijk scenario niet aan bod zouden komen. Die betreffen:

- de preventie van de risico's verbonden met droogte;
- de ontwikkeling van GRWB-voorzieningen om beter bestand te zijn tegen de klimaatverandering;
- de invoering van een betere planning van het beheer van de waterlopen en vijvers;
- de inachtneming van de bronnen van het gewestelijk grondgebied;
- de ontwikkeling van recreatieve aspecten (zwemmen, vissen, spelen) die verband houden met water;
- de valorisatie van bepaalde niet-geëxploiteerde watervoorraden (verlaging van het grondwaterpeil, hergebruik van tweedecircuitwater) in samenhang met de bevordering van rationeel watergebruik.

Dit alternatief vertegenwoordigt dus een minwaarde wat betreft de veerkracht van het gewestelijke grondgebied tegenover de klimaatverandering, de verbetering van de kennis, de leefomgeving of het rationele gebruik van water, in vergelijking met WBP 3.

Uit de effectbeoordeling is gebleken dat het ontwerp-WBP zeer ambitieus is, maar er is een aanzienlijk risico van gedeeltelijke uitvoering, waardoor het verwachte effect van de maatregelen zou worden vertraagd en de kans dat de vastgestelde milieudoelstellingen worden gehaald, zou afnemen. Daarom is in de volgende alternatieven een scenario geanalyseerd voor de uitvoering van de maatregelen die respectievelijk als **prioritair (alternatief 1)** en **van de uiterst prioritair (alternatief 2)** worden beschouwd, met als doel het effect van het Plan en de verwezenlijking van de gestelde doelen te optimaliseren.

Alternatief 1 omvat 69 prioritaire maatregelen, die 95% van de begroting van het volledige WBP3 vertegenwoordigen. Uit de analyse bleek dat het de effecten van het volledige EMP 3 op het gebied van kwalitatief en kwantitatief grondwaterbeheer, terugwinning van de kosten van de diensten die verband houden met het watergebruik, duurzaam watergebruik, overstromingsbeheer en verbetering van de leefomgeving benadert. Door de selectie van prioritaire maatregelen biedt het alternatief echter geen mogelijkheden om op te treden in een bredere watercontext, buiten het kader van de EU-wetgeving.

Alternatief 2 omvat 38 uiterst prioritaire maatregelen, die 57% van de begroting van het volledige WBP3 vertegenwoordigen. Hoewel dit alternatief minder aantrekkelijk is dan de uitvoering van alle maatregelen van het Plan, konden toch uiterst prioritaire maatregelen worden vastgesteld, die kunnen worden uitgevoerd wanneer de financiële of personeelsmiddelen beperkt zijn. Bovendien bleek uit de analyse van de planning dat met 31 van de 38 maatregelen zou worden begonnen zodra het Plan in werking zou treden.

5. CONCLUSIE

Aangezien met het WBP wordt beoogd een geïntegreerd en alomvattend antwoord te geven op alle uitdagingen in verband met het waterbeheer, blijkt uit de analyse van de alternatieven dat het programma het inderdaad mogelijk maakt adequaat te reageren op de uitdagingen en doelstellingen van het plan, rekening houdend met de huidige context. Het programma is namelijk ambitieus, wat aantoont dat het Gewest werkelijk de wil heeft om een doeltreffend programma op te zetten om de milieudoelstellingen te bereiken.

Er zij echter op gewezen dat niet alle maatregelen van WBP 2 konden worden uitgevoerd (vooral omwille van de late uitvoering ervan) en dat verscheidene van deze maatregelen in WBP 3 zijn opgenomen. De uitvoering van veel van de beoogde maatregelen kan echter veel tijd in beslag nemen en zal de inzet van aanzienlijke personeels- en financiële middelen vereisen. Daarom zal de invoering van de maatregelen moeten worden geprioriteerd en naar behoren gecoördineerd om het effect van het Plan en de verwezenlijking van de doelstellingen ervan te optimaliseren. In dit verband zijn in het MER prioritaire maatregelen en uiterst prioritaire maatregelen vastgesteld, waarvan de meeste moeten worden uitgevoerd zodra het Plan in werking treedt.

02 775 75 75 · LEEFMILIEU.BRUSSELS

www.leefmilieu.brussels/

Fotos op de voorpagina : © Xavier Claes

Wettelijk depot : D/2022/5762/08

Verantwoordelijke uitgevers :

B. Dewulf & B. Willocx

Leefmilieu Brussel, Havenlaan, 86c, 1000 Brussel.